

הפרעת קשב ופעלתנות יתר לאורך מעגל החיים

מספר קורס 320.4605
סמסטר ב' - תשפ"ג (2022-2023)

מרצה: דר' עדי שטרן; astern3@staff.haifa.ac.il

מועד הקורס: קורס מרוכז הכולל 6 מפגשים בימי שישי במהלך סמסטר ב':

יום שישי, 3.3.23, 8:30 – 12:30
יום שישי, 17.3.23, 8:30 – 12:30
יום שישי, 31.3.23, 8:30 – 12:30
יום שישי, 14.4.23, 8:30 – 12:30
יום שישי, 21.4.23, 8:30 – 12:30
יום שישי, 5.5.23, 8:30 – 12:30

על הקורס: הפרעת קשב ופעלתנות יתר (Attention deficit hyperactivity disorder, ADHD) היא הפרעה נוירו-התפתחותית נפוצה המאופיינת בדפוס עקבי של חוסר קשב ו/או היפראקטיביות-אימפולסיביות. ההפרעה מפריעה להתפתחות ולתפקוד. כיום ידוע כי ההפרעה, שבעבר היתה משויכת רק לילדות, ממשיכה או אף מתפרצת בגילאים מאוחרים יותר. להפרעת קשב ופעלתנות יתר השפעה על ביצוע בתחומי תפקוד שונים, ביניהם מטלות יום-יום, לימודים, עבודה ויחסים חברתיים וכן על איכות החיים של האדם. על ההערכה של הפרעת קשב ופעלתנות יתר והשלכותיה להיות כוללנית ולכלול מרכיבי תפקוד כמו גם תחומי תפקוד. מעבר לטיפול תרופתי בסטימולנטים, הנחשב ליעיל בטיפול בתסמינים, קיימות שיטות טיפול נוספות הנותנות מענה להשלכות של הפרעה על חייו של הילד, המתבגר או המבוגר המתמודד עם הפרעת קשב ופעלתנות יתר.

נושאי הלמידה

- הקריטריונים לאבחנה והגורמים להתפתחות הפרעת קשב ופעלתנות יתר
- מהלך ההפרעה מילדות לבגרות
- השפעת ההפרעה על תחומי התפקוד השונים
- תפקודים ניהוליים בהפרעת קשב ופעלתנות יתר
- כלי הערכה, גישות טיפול והתערבויות המתאימות לאוכלוסייה זו
- היבטים חיוביים של הפרעת קשב ופעלתנות יתר

דרישות הקורס:

1. נוכחות מלאה והשתתפות בשיעורים – 10%.
2. ניתוח מאמר בקבוצות והצגה בכיתה – 30%. ההנחיות להצגה מופיעות בהמשך.
3. עבודה מסכמת (בזוגות) הכוללת אינטגרציה של הנלמד בקורס ויישום אפשרי בקליניקה – 60%. הנחיות לעבודה תינתנה בהמשך.

נושאי הקורס: (ייתכנו שינויים בתוכן ובמועדים)

תאריך	נושא
3.3.23	
8:30-10:00	הפרעת קשב ופעלתנות יתר – קריטריונים לאבחנה וגורמים להתפתחות
10:15-11:30	הפרעות נלוות (קו-מורבידיות)
11:45-12:30	הערכה של הפרעת קשב ופעלתנות יתר
17.3.23	
8:30-10:00	היבטים מוחיים וקוגניטיביים של הפרעת קשב ופעלתנות יתר
10:15-11:45	תפקודים ניהוליים (קרים וחמים) בהפרעת קשב ופעלתנות יתר
12:00-12:30	הנחיות להצגת מאמרים
31.3.23	
8:30-10:00	מהלך ההפרעה לאורך החיים
10:15-11:00	הפרעת קשב ופעלתנות יתר במבוגרים
11:15-12:30	השפעת ההפרעה על תפקוד ואיכות חיים
14.4.23	
8:30-10:30	הצגת מאמרים (התערבות) - סטודנטיות
10:45-11:15	דיון
11:30-12:30	היבטים חיוביים של הפרעת קשב ופעלתנות יתר
21.4.23	
8:30-10:30	הצגת מאמרים (התערבות) - סטודנטיות
10:45-11:15	דיון
11:30-12:30	מה בין הפרעת קשב ופעלתנות יתר לפוסט טראומה
5.5.23	
8:30-10:00	הרצאה על הדרכת הורים בקורונה (מוקלטת, באנגלית)
10:15-11:45	Mind wondering
12:00-12:30	סיכום ומשוב

ניתוח מאמר בקבוצות והצגה בכיתה

יש להתחלק ל-8 קבוצות (2/3 סטודנטיות בקבוצה).

על כל קבוצה לבחור את אחת משיטות/גישות הטיפול הלא-תרופתיות המרכזיות להתערבות באוכלוסייה עם הפרעת קשב ופעלתנות יתר – ילדים, מתבגרים או מבוגרים:

- Cognitive Behavioural Therapy (CBT)
- Cognitive remediation/Cognitive training
- Metacognitive intervention
- Mindfulness-based therapy
- Dialectical Behavioural Therapy (DBT)

אפשרויות נוספות:

- Parent training
- Psychoeducation
- Cognitive Orientation to daily Occupational Performance (CO-OP) / Life Span CO-OP

עליכן למצוא מאמר עדכני (מ-10 השנים האחרונות) המתייחס ליישום השיטה/גישה שבחרתן בקרב ילדים, מתבגרים או מבוגרים עם הפרעת קשב ופעלתנות יתר ולהציגו בכיתה.

שימו לב – עליכן לתאם ביניכן שיש ייצוג לכל אחת מהשיטות/גישות (ניתן להתייחס לאותה השיטה/גישה פעם בילדים/מתבגרים ופעם במבוגרים) וכן שלא תהיה כפילות של מאמרים.

על ההצגה לכלול:

1. הצגת גישת/שיטת הטיפול והעקרונות המרכזיים שלה
2. התאמת הגישה לאוכלוסייה של ילדים, מתבגרים או מבוגרים עם הפרעת קשב ופעלתנות יתר
3. הצגת המאמר ודיון בממצאים העיקריים שלו

אורך ההצגה: 15 דקות

ביבליוגרפיה לקורס

- Agnew-Blais, J.C., Polanczyk, G.V., Danese, A., Wertz, J., Moffitt, T.E., & Arseneault, L. (2016). Evaluation of the persistence, remission, and emergence of Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder in young adulthood, *JAMA Psychiatry*, 73(7), 713–720. doi:10.1001/jamapsychiatry.2016.0465
- Agnew-Blais, J.C., Polanczyk, G.V., Danese, A., Wertz, J., Moffitt, T.E., & Arseneault, L. (2018). Young adult mental health and functional outcomes among individuals with remitted, persistent and late-onset ADHD. *The British Journal of Psychiatry*, 213(3), 526-534. doi: 10.1192/bjp.2018.97.
- American Psychiatric Association (APA) (2013). DSM-5: Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th edition). Washington DC: Author.
- Asherson, P., & Agnew-Blais, J. (2019). Annual Research Review: Does late-onset attention-deficit/hyperactivity disorder exist? *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 60, 333–352.
- Barkley, R. A. (2015). *Attention-deficit hyperactivity disorder: a handbook for diagnosis and treatment* (4th edition). The Guilford Press.
- Barkley, R. A., & Murphy, K. R. (2010). Impairment in occupational functioning and adult ADHD: The predictive utility of executive function (EF) rating versus EF tests. *Archives of Clinical Neuropsychology*, 25(3), 157–173.
- Caye, A., Rocha, T. B., Anselmi, L., Murray, J., Menezes, A. M. B., Barros, F. C., ... Rohde, L. A. (2016). Attention-deficit/hyperactivity disorder trajectories from childhood to young adulthood. Evidence from a birth cohort supporting a late-onset syndrome. *JAMA Psychiatry*, 73(7), 705–712.
- Caye, A., Swanson, J., Thapar, A. et al. (2016). Life Span Studies of ADHD—Conceptual Challenges and Predictors of Persistence and Outcome. *Current Psychiatry Reports*, 18(12): 111. <https://doi.org/10.1007/s11920-016-0750-x>
- Cermak, S. A., & Maier, A. Cognitive rehabilitation of children and adults with attention deficit hyperactivity disorder. In Katz, N., & Toglia, J. (Eds.) (2018). *Cognition*,

Occupation, and Participation Across the Lifespan: Neuroscience, Neurorehabilitation, and Models of Intervention in Occupational Therapy, (4th edition). AOTA Press.

- De Crescenzo, F., Cortese, S., Adamo, N., et al. (2017). Pharmacological and non-pharmacological treatment of adults with ADHD: a meta-review. *Evidence-Based Mental Health*, 20, 4-11.
- Epstein, J. N., & Loren, R. E. (2013). Changes in the Definition of ADHD in DSM-5: Subtle but important. *Neuropsychiatry*, 3(5), 455–458. <https://doi.org/10.2217/npj.13.59>
- Erskine, H.E., Norman, R.E., Ferrari, A.J., Chan, G.C.K., Copeland, W.E., Whiteford, H.A., & Scott, J.G. (2016). Long- term outcomes of attention-deficit/hyperactivity disorder and conduct disorder: A systematic review and meta-analysis. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 55, 841–850.
- Goffer, A., Cohen, M., & Maeir, A. (2020): Occupational experiences of college students with ADHD: A qualitative study. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, DOI: 10.1080/11038128.2020.1856182
- Hansson Halleröd, S.L., Anckarsäter, H., Råstam, M. Hansson Scherman, M. (2015). Experienced consequences of being diagnosed with ADHD as an adult – a qualitative study. *BMC Psychiatry*, 15(31), 1-13. <https://doi.org/10.1186/s12888-015-0410-4>
- Hoogman, M., Stolte, M., Baas, M., & Kroesbergen, E. (2020). Creativity and ADHD: A review of behavioral studies, the effect of psychostimulants and neural underpinnings. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 119, 66-85.
- Josman, N., & Rosenblum, S. Attention Deficit Hyperactivity Disorder. In Brown C., Stoffel, V.C., & Munoz, J.P. (Eds). (2019). *Occupational therapy in mental health: A vision for participation*. F.A. Davis.
- Kessler, R.C., Adler, L., Barkley, R., Biederman, J., Conners, C.K., Demler, O., ... & Zaslavsky, A.M. (2006). The prevalence and correlates of adult ADHD in the United States: Results from the national comorbidity survey replication. *The American Journal of Psychiatry*, 163, 716–723.

- Mahdi, S., Viljoen, M., Massuti, R. et al. (2017). An international qualitative study of ability and disability in ADHD using the WHO-ICF framework. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 26, 1219–1231. <https://doi.org/10.1007/s00787-017-0983-1>
- National Institute for Health and Care Excellence (2018). Attention deficit hyperactivity disorder: diagnosis and management (NICE Guideline). Available from: [nice.org.uk/guidance/ng87](https://www.nice.org.uk/guidance/ng87)
- Nemeth, D.G., & Glozman, N. (Eds.). (2020). *Evaluation and Treatment of Neuropsychologically Compromised Children*. Elsevier.
- Nimmo-Smith, V., Merwood, A., Hank, D., Brandling, J., Greenwood, R., Skinner, L., Law, S., Patel, V., & Rai, D. (2020). Nonpharmacological interventions for adult ADHD: a systematic review. *Psychological Medicine*, 50, 529-541. <https://doi.org/10.1017/S0033291720000069>
- Polanczyk, G.V., Salum, G.A., Sugaya, L.S., Caye, A., & Rohde, L.A. (2015). Annual Research Review: A meta-analysis of the worldwide prevalence of mental disorders in children and adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56, 345–365.
- Shabat, T., Fogel-Grinvald, H., Anaby, D., & Golos, A. (2021). Participation profile of children and youth, aged 6–14, with and without ADHD, and the Impact of environmental factors. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(2):537. <https://doi.org/10.3390/ijerph18020537>
- Shakehnia, F., Amiri, A., & Ghamarani, A. (2021). The comparison of cool and hot executive functions profiles in children with ADHD symptoms and normal children. *Asian Journal of Psychiatry*, 55, 1-7.
- Sedgwick, J.A., Merwood, A. & Asherson, P. (2019). The positive aspects of attention deficit hyperactivity disorder: a qualitative investigation of successful adults with ADHD. *ADHD Attention Deficit Hyperactivity Disorder*, 11, 241–253 .
- Stern, A., & Maeir, A. (2014). Validating the measuring of executive functions in an occupational context for adults with Attention Deficit Hyperactivity Disorder. *The American Journal of Occupational Therapy*, 68(6), 719-728. DOI: 10.5014/ajot.2014.012419.

- Stern, A., Agnew-Blais, J.C, Danese, A., Fisher, H.L., Jaffee, S.R., Matthews, T., Polanczyk, G., & Arseneault L. (2018). Associations between abuse/neglect and ADHD from childhood to young adulthood: A prospective nationally-representative twin study. *Child Abuse & Neglect*, 81, 274-285. doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.04.025.
- Stern, A., Agnew-Blais, J., Danese, A., Fisher, H.L., Matthews, T., Polanczyk, G., Wertz, J., Arseneault, L. (2020). Associations between ADHD and emotional problems from childhood to young adulthood: A longitudinal genetically sensitive study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(11), 1234-1242. doi.org/10.1111/jcpp.13217.
- Thapar, A., & Cooper, M. (2016). Attention deficit hyperactivity disorder. *The Lancet*, 387(10024), 1240–1250.
- Taylor, C.L., Zaghi, A.E., Kaufman, J.C., Reis, S.M. and Renzulli, J.S. (2020). Characteristics of ADHD Related to Executive Function: Differential Predictions for Creativity-Related Traits. *Journal of Creative Behavior*, 54, 350-362.
- White, H.A., & Shah, P. (2006). Uninhibited imaginations: creativity in adults with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Personality and Individual Differences*, 40, 1121–1131 .
- White, H.A., & Shah, P. (2011). Creative style and achievement in adults with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Personality and Individual Differences*, 50, 673–677.
- <https://icd.who.int/browse11/l-m/en>